

Primavera

Jsem šťastná, že na sluncem zalitou cestu dopadají v širokých pruzích stíny cypřišů; jsem šťastná, že hned první den v Cortoně mohu pozorovat tesaře, kterému sedí za krkem mourovatá kočka a se vztyčeným ocasem udržuje rovnováhu jako surfař na prkně. Tesař složí dříví na připravené kozy a začne si pohvizdovat. Kočka se hrbí a vlní spolu s jeho pohyby – také pracuje. Chvíli je oba sleduji a pak jdu dál do města na cappuccino. *Děkuji*, říkám v duchu. Jsem šťastná, že na okolních svazích planou žluté ohně forsytíí. Po sedmi letech na zdejších terasách Eda i mne vždycky znovu zahřeje u srdce, když otáčíme klíčem v hlavních dveřích našeho domu. Miluji kulaté bochníky Apenin, miluji tenhle šiřatý dům plný slunce, miluji rytmy každodenního života v toskánském horském městečku. Ed zcela propadl kouzlu půdy. Dnes zná každý náš olivovník jako své boty.

Jsmo šťastní. Jinak bychom museli deset minut po příjezdu do domu vyvěsit na bránu ceduli NA PRODEJ, protože ani jedno čerpadlo na vodu nefunguje: čerpadlo ve staré studni jen škrkne, v nové pro změnu jenom bzučí. Nakoukneme do zásobní nádrže – pár dní vystačíme.

Když jsme před šesti lety spouštěli čerpadlo do nové studny, nečekala jsem, že bych je ještě někdy spatřila. A teď, druhý den po našem příjezdu, je tři instalatéři sklonění nad studnou vytahují na lanech nahoru. Nechce se mu. Nakonec si musí Giacomo stoupnout na okružní, druzí dva stojí za ním. Počítají: *uno, due, tre*, udávají si tempo. Svlékají si košile, nadávají, smějí se. Konečně je potvora venku a Giacomo se málem svalí na záda. Odnášejí čerpadlo do nákladáčku.

Čerpadlo ve staré studni – vyměněné teprve loni – jde vytáh-

nout snadno. Je celé zapletené do kořenů fíkovníku, a sotva je muži spatří, prohlásí, že je po něm. Proč? Začnou vykopávat přívod. V poledne je rozkopaná celá cestička, trávník je samý kráter a záhada odhalena. Myši okousaly izolaci z kabelů. Proč žerou umělou hmotu, když je tu všude plno oříšků a mandlí? Přívodní kabely byly zkratované.

Ukáže se, že čerpadlo z nové studny je také zničené. Shořelo. Kaput. Za dva dny máme nová čerpadla i nové kabely, tentokrát s izolací ze silikonu, což původní instalatér zanedbal; a také spoustu vody, zaházené díry v cestičce a pořádnou díru na bankovním účtu. Jestli myši žerou umělou hmotu, kde je psáno, že jim nebude chutnat silikon?

Ale my jsme šťastní, protože v *trattorii* na kopci večeríme bažanta s opékanými brambory; protože v březnovém podvečeru obloha září milionem tetelivých hvězd; protože jinak by nás při pohledu na Edův načmáraný seznam musela jímat hrůza: zasít novou travu, prořezat stromy, postavit kůlnu na nářadí, přestavět dvě staré koupelny, vykopat novou kanalizaci, nalakovat okenice, koupit psací stůl a nějakou skříň na šaty, sázet stromy, rozšířit zahradu.

Přijde nás navštívit Primo Bianchi, zednický mistr, který u nás v minulých letech udělal spoustu práce při renovaci domu. Doblouáme postup dalších úprav. Primo může začít v červenci. „V lednu jsem tady opravoval střechu,“ říká. „Volala mi vaše přítelkyně Donatella, že do domu zatéká.“ Už jsme si všimli zaschlé skvrny na žluté stěně v mé pracovně. „To ten vítr. Srazil pár tašek. Když jsem to spravoval, přihnal se znovu a shodil mi žebřík.“

„Ach ne!“

Zasměje se a udělá gesto dvěma nataženými ukazováčky k zemi: *Ať se to tady nestane*. V zimě se brzy stmívá. V duchu si ho představuji, jak se opírá zády o komín, krčí se na studených taškách, světle modrýma očima mžourá na cestu dole pod domem, vlasy ve větru celé zježené. „Čekal jsem, ale nikdo nešel. Pak kolem jelo auto, ale řidič mě neslyšel. Asi po dvou hodinách šla oko-

lo nějaká žena, tak jsem začal volat o pomoc. Tenhle dům býval dlouhá léta opuštěný – myslela si, že jsem duch, a když mě viděla na střeše mávat, dala se do křiku. Brzy budete muset pomýšlet na novou střechu.“

Odkrokuje si délku nového odpadního potrubí. Náskres připomíná plán vojenského ležení. „Musíte si pospíšit a objednat nové zařízení do koupelen, jestli chcete, aby vám všechno dodali do července.“

Jsme šťastní, že už je dům z velké části opravený – máme ústřední topení, nové dveře, přestavěnou kuchyň, jednu půvabnou koupelnu, obnovené staré stropní trámy, zásoby plechovek s barvami, znovu postavené kamenné zídky, opravenou *cantinu* pro skladování oleje a vína. Jinak by nám tyhle nové práce připadaly jako další rekonstrukce. „Člověk si myslí, že už má všechno hotové,“ říká Primo, „ale staré domy vám nikdy nedají pokoj.“

Vlahý jarní vzduch, elixír radosti v každém doušku. Na terasách zurčí skotačivé pramínky. Zouvám si boty a nechávám si ledovou vodou omývat nohy. Na kamenité stráni vyráží jasně zelené kapradí. Přes prsty mi přeběhne mladá ještěrka, cítím, jak se mě zachytává malinkýma nožkama.

Primavera, první zeleň, lesklá mokrá tráva. Moje první jaro v Evropě. Četla jsem sice o Proustových rozkvetlých kaštanecích, o Nabokovových lipových alejích a Colettiných dvoubarevných fialkách, nikdo mi ale neřekl, jak nádherné jsou kdoulovce, když se na pozadí kamenných zídek rozzáří jejich růžová poupata. Nikdo mi nelíčil, jak se umí jarní vánek proměnit ve vražednou vichřici. Nikdo se nezmínil o šeríku a já jsem si během letních měsíců nikdy nevšimla jeho srdčitých listů. Teď se užasle dívám na toskánské stráně porostlé mohutnými bílými a modravě fialovými keři. Kousek od našeho domu vede k opuštěnému statku živý plot z šeríku a já v dešti stříhám plné náruče květů a plním jimi všechny vázy a džbány v domě. Víc než u kterékoli jiné květiny přivolává jeho omamující vůně vzpomínky, takže se ocitám opět na univerzitě ve

Virginii, kde jsem ji vdechla poprvé, protože v zeměpisných šířkách u nás doma v horké Georgii šeřík neroste. Vzpomínám, jak jsem si v duchu říkala: *Jak jsem mohla za osmnáct let tohle nepoznát?* Tou dobou jsem byla bláznivě zamilovaná do svého profesora filosofie, který byl ženatý a měl tři děti, a pořád dokolečka jsem si pouštěla píseň Harryho Bellafonta *Zelené šeříky se třpytí rosou*. Z okna koleje jsem měla skrze husté šeříkové křoví výhled na řeku. *Jaro je tady, ale je tady bez tebe*. Drze jsem zazlívala profesorově manželce jeho košile, které se nemusely žehlit; že si češe na hlavě přehazovačku, jsem se snažila velkoryse nevnímat.

Kolem potůčků, které vyrážejí všude možně ze země, kvetou fialky vonící tak sladce, až se tají dech. Okraje teras pak lemují celé šiky divokých narcisků, jimž se italsky říká *tromboni*. Nad horními terasami se vznášejí nadýchaně mlžné hlohy (*biancospino*, hloh bílý, místním nářečím *topospino* neboli myší trní) a ovocné stromy na terasách pod nimi se také překonávají. Sekačka zůstane v kůlně – nádherný trávník je plný bílého heřmánku a sedmikrásek.

Co je zač tohle štěstí, které přichází v takových vlnách? Je to čas, dar času, svobodné ubíhání času – a Itálie ho má tolik! Pocházím z amerického Jihu, a proto jsem zvyklá, že lidé mluví o občanské válce, jako by skončila teprve před deseti lety. U nás na Jihu se i o mrtvých a dávno pohřbených mluví dlouho. Občas jsem mívala pocit, že babička Mayesová musí každou chvíli znovu vejít do místnosti ve svém obláčku levandulové vůně a já se budu moci opět přitulit do její měkké náruče v šatech z květovaného voálu. Tady je to Hannibal. Hannibal, který táhl právě tudy a roku 217 před Kristem se zde střetl s římským konzulem Flaminiem. Ve všech zdejších horských městečkách se oslavují svatby, klání a bitvy, které se odehrály před stovkami let. Snad to, že za sebou mají tolik času, přispívá k úplně jinému životnímu pocitu, jak ho v Itálii vnímám. Postupně do času vplývám, zatímco doma v Kalifornii s časem bojuji. Neustále s sebou nosím diář plný vizitek a různých papírků, jednotlivé dny jsou plné poznámek a schůzek. Občas, když se dívám na nadcházející týden, je mi jasné, že to prostě musím nějak přežít. Být takhle dopředu zaměstnaná mě už pře-

dem vyčerpává. Když si píšu seznam, co všechno mám v týdnu zařídit, vím, že by den musel mít osmačtyřicet hodin, abych to všechno stihla. Nemám čas vídat se s přáteli, a když se přece jen někdy navštívíme, doufám, že návštěva nepotrvá dlouho, protože se potřebuji vrátit k práci. Kdesi jsem četla o jisté americké lékařce, která si během jízdy autem odstříkávala pro své miminko mléko, aby nemusela přestat chodit do práce. Inzeráty v novinách nabízejí snoubencům prstýnky, které si mohou objednat telefonem, nemají-li čas jít si je vybrat do obchodu. Jsem taky tak hrozná?

Univerzitní dovolená – jak skvělá myšlenka. Měli by ji mít všichni, ve všech povoláních. Tenhle rok máme s Edem tohle požehnané volno oba, a když si dovolenou spojíme s letními prázdninami, můžeme zůstat v Itálii celého půl roku. Chci si naplno užít každý den. Moci se ráno probudit a nemuset nikam spěchat, procházet se po terasách a dívat se, co nového vykvetlo, tak nějak si představuji *paradiso*. Každým dnem už vykvetou první kosatce. Jejich stonky se špičatými, modrofialovými poupaty mi doslova rostou před očima. Narcisy, jeden krásnější než druhý, se předhánějí v bujnosti. I z ještě nerozvinutých poupat sálá pronikavá žluť.

Každý den mě okouzluje něco nového, každý den znovu žasnu, jak mě tenhle dům a půda stále znovu překvapují, ačkoli jsem se domnívala, že je ze svých letních a vánočních pobytů už dobře znám. Patnáctého března jsme vystoupili ve Florencii z letadla a venku bylo dvacet stupňů – od té doby, s výjimkou několika větřných dní, se stejná teplota drží i nadále. Na rozkvetlých broskvonicích se už objevují i lístky. Jakmile bílorůžové okvětní lístky opadají – vzpomínám si, jak jsem jako dítě slýchala říkat, že „z broskví fouká“ –, vyrážejí svěží listy s novou silou. Stejnou energií jsou nalité i mohutné paže všech našich starých fíkovníků, stejně jako útlé větvičky granátovníku, který jsme právě zasadili.

Šťěstí? Jeho barvou musí být jarní zeleň, kterou neumím popsat, dokud nespatřím právě vylíhnutou ještěrku, jak se vyhřívá na kameni. Stejný odstín pronikavě zelené ještěřčí kůže se opakuje v každém novém listu. „Síla, jež zelenou rozbuškou vyhánil květ...“*

* Překlad Martina Pokorného.

napsal Dylan Thomas. „Rozbuška“ a „síla“ jsou přesná slova – regenerativní moc přírody vybuchuje v každém stéble, stvolu, ratolesti. Pracuji na vlídném slunci a cítím, jak se i v mém těle rozněcuje síla. Vlny energie, kaleidoskop slunečních paprsků mezi listovím, svěží vánek, který mi přináší na rty slovo „zefýr“ – téhle uvolněné jednoduchosti se snad dá říkat štěstí.

Na Bramasole došlo k zásadní změně. „Můžete nám najít někoho, kdo by se nám staral o zahradu?“ zeptala jsem se signora Martiniho loni koncem léta. Chystali jsme se právě odjet zpátky do Kalifornie a nevěděli jsme, na koho se obrátit, aby přírodní síly v naší zahradě udržel na uzdě. Francesco a Beppe, kteří u nás pracovali několik let, chtějí pečovat jen o ovocné stromy, vinnou révu a olivy. Jednou jsme požádali Beppeho, aby posekal trávu. Popadl strunovou sekačku, kterou likviduje ostružiny, a z trávníku zbyla prašná poušť. Když pak s Franceskem spatřili Edovu motorovou sekačku na kolech, uctivě před ní couvli se slovy: „*No, no, professore, grazie.*“ Oni, poctiví staří zemědělci, si nedovedli představit, že by mohli chodit po trávníku a před sebou tlačit tuhle vrčící mašinu.

Signor Martini, který pro nás před lety koupil domu zprostředkoval, zná v Cortoně kdekoho. Doufali jsme, že bude mít přítele, který by si rád přivydlal.

Zaklonil se v židli a bodl se ukazováčkem do prsou. „*Io,*“ prohlásil. „O zahradu se budu starat já.“ Sundal ze stěny nad stolem jakýsi zářámovaný papír, sfoukl z něj prach a podal nám svůj diplom ze zemědělské univerzity. Na malé fotografii zastrčené v rohu byl signor Martini asi dvacetiletý, s rukou na zadku krávy. Vyrostl na statku a nikdy se mu nepřestalo po životě na venkově stýskat. Po druhé světové válce nějaký čas prodával prasata, než se přestěhoval do města a začal podnikat v realitách. Vysvětlil nám, že už má nárok na penzi a koncem roku hodlá kancelář zavřít a najít si místo jako správce nějaké velké nemovitosti. Protože v Itálii hodně lidí nastupuje do práce, ještě než dosáhne dvaceti let, mohou se z nich stát *pensionati*, důchodci, když jsou

ještě relativně mladí. A signor Martini se rozhodl, že je čas pozměnit svou životní dráhu.

Obvykle do Itálie přijíždíme koncem května, kdy už je příliš pozdě sít nebo sázet zeleninu. Než připravíme půdu, zryjeme záhony a nakoupíme semena, vhodný čas uplyne. A tak se jen toužebně díváme na *fagiolini*, zelené fazolky, jak se šplhají po konstrukcích z bambusových tyček v sousedních zahradách. Pokud se aspoň několika sazenicím rajčat podaří přežít naši pozdní péči, v den odjezdu na letiště si jen smutně prohlížíme malé zelené kuličky a krčíme rameny nad nesplněným snem zakousnout se do šťavnatého rajčete, plodu našeho vlastního úsilí a potu.

Tak tomu bylo, než se signor Martini přerodil v zahradníka. Teď dochází na naši zahradu pracovat několikrát do týdne a občas s sebou bere i svou švagrovou.

Každý den podnikáme výpravy do zahradnictví – navštívili jsme už všechna v okruhu třiceti kilometrů – nebo se procházíme po terasách s nákresy budoucího uspořádání naší zahrady. Půda je po zimních deštích změkklá, takže se při každém kroku malinko bořím. Protože letos se nám poštěstilo přijet včas, mám v plánu vysázet zde tu nejnádhernější, nejbujnější a nejrozkvetlejší zahradu po florentské zahradě Boboli. Chci na své lilie, surfinie, jasmíny, růže, topolovky, levandule, sasanky a stovky dalších vůní přilákat každického ptáčka, motýla a včelku z celého Toskánska. A přestože pořád ještě mohou přijít mrazíky, nemůžu se dočkat, až se pustíme do sázení. Teplá vlhkost skleníků a hypnotizující účinek rozkvetlých pelargónií, hortenzií, petúnií, netýkavek, begónií a desítek dalších něžně růžových a korálových kvítků mě nutí okamžitě plnit auto.

„Pomalu,“ brzdí mě Ed. „Měli bychom kupovat jen to, co můžeme rovnou zasadit: levanduli, rozmarýn a šalvěj.“ Nahrazujeme škody způsobené loňskou sněhovou kalamitou, kdy v jednom dni napadly obrovské spousty sněhu, který vzápětí roztál a zase umrzl. „A taky můžeme vysázet nějaké nové stromky. Máme spoustu času.“

Spoustu času. Jak nádherně to zní.

Pět cypřišů, dvě hrušně, třešeň, broskvoň a dvě meruňky, které nám dodali ze školky, čekají složené u cesty na Francesca a Beppeho, kteří už se pohádali, kde bude mít který stromek nejlepší přísun slunečních paprsků. Zatím prořezávají olivovníky, jež také v krutých mrazech utrpěly. Pobíhají po terasách s žebříkem a nemilosrdně ořezávají mrazem spálené větve, pak nás vezmou na obhlídku škod. Zastavíme se před vyzáblým chudáčkem na první terase. Francesco a Beppe smutně věší hlavu jako nad tělem zemřelého přítele. Ed je také nešťastný, protože nejhůř jsou na tom jeho teprve tříleté stromky. Na těch, které přežily, jsou obvykle lesklé listy úplně suché. Nejhorší je puklá kůra; čím níž na kmeni, tím je poranění vážnější. Nad kmínky, které jsou rozpraskané až u země, muži jen vrtí hlavou a smutně prohlásí: „*Buttare via.*“ Vykopat. Smutný osud čeká nejméně deset stromů; u ostatních si nejsou tak jistí – počkáme a uvidíme. Na jednom je několik pokroucených listů, jiný má pár nových výhonků hned u země, ještě snad můžeme doufat. I na stránkách níž v údolí a blíž k městu je mnoho olivových hájů pomrzlých a muži s truchlivými výrazy ve tváři odřezávají větve silně jako ruka. Platí kruté ponaučení z rekordně chladné zimy roku 1985, které zní: nemilosrdně prořezat, stromy se časem omladí.

Není posvátnější strom nad olivovník. Francesco se mračí na dva duby rostoucí na olivových terasách a kroutí hlavou. „Dobré dříví do krbu. Olivám tady moc stíní.“ Ed moudře neodporuje, ale zároveň důrazně upozorňuje, že kvůli mě tam musejí oba zůstat. Pod jedním mám z klád lavičku a ráda si tam čtu. Jinak bychom také mohli přijít jednoho dne domů a zjistit, že jsou duby pokácené, protože Francesco usoudil, že jsme mu to schválili. Na mě se také svádějí všechna neposekaná místa na trávníku kolem květin a všechna rozhodnutí, která jsou v rozporu s nezpochybnitelnými právy olivovníků a vinné révy. Ed by se totálně znemožnil, kdyby na něj padlo podezření, že je schopen přesadit obyčejnou luční kytku, která náhodou roste v cestě traktoru. Muži prořezávají a hnojí celé dopoledne. Beppe s Franceskem uzavazují nově zasazené cypřiše k mohutným kůlům. Mezi kůl a stromek nastrkají hrst trávy, aby se útlý kmínek o kůl neodřel.

Prosincové mrazy mi úplně zničily bylinkový záhon i keříky modrého olovence kolem nádrže na vodu, ale sladce vlahé jarní ovzduší mě se ztrátou smiřuje. Keř vavřínu, který se Edovi nelíbí, ale nemá srdce ho zlikvidovat, samozřejmě bují jako o život. Pracujeme bez přestávky celé dopoledne, prořezáváme, vykopáváme, shrabujeme suché rostliny. Začínám cítit, jak mě pálí sluncem ožehnutý krk a paže. Je ten větřík opravdu jen sladce vlahý? Anebo v něm poznávám ostří jeho rodných švýcarských Alp?

Zatím nejhorší ztrátu představuje jedna ze dvou palem po obou stranách domovních dveří. Jedna se zdá být svěžejší než kdy dřív, ale z druhé zbyl jen vysoký holý kmen se smutně povadlou korunou. Z okna své pracovny ve druhém patře vidím malý zárodek zeleného listu. Je asi na dlaň široký a nevypadá příliš nadějně.

Signor Martini je teď Anselmo. Přijíždí v obleku, v němž chodí do realitní kanceláře, jednu ruku na volantu své alfy romeo, v druhé *telefonino*, do kterého cosi hlasitě křičí; vzápětí se však vynoří z *limonaie* proměněn v sedláka – v holínkách, flanelové košili, na hlavě baret. Poněkud nás zaskočilo, jak dokonale se vžil do své role. „Nesahat!“ varuje nás. „Dokud je na listech rosa, nesmíte se jich dotýkat, jinak rostlina zahyne.“ Polekaně couvám; říká to tak důrazně.

„Proč?“

Jen opakuje, co již řekl. Žádný důvod. Obvykle mají taková tvrzení nějaký základ. Třeba že listy může snáze napadnout nějaká plíseň nebo houba – nějaké logické vysvětlení.

„Co je tohle?“ ptám se a ukazuji na krásné rostliny sahající mi ke kolenům, které pěstuje na třetí terase. „Je jich tady tolik.“ Vidím osm řad, v každé deset rostlin – celkem osmdesát. Nějak se s námi zapomněl dohodnout, že bude zahradu rozšiřovat exponenciálně. Až dosud jsme si vystačili s bramborami, salátem a bazalkou.

„*Baccelli*,“ odpovídá. „Výborné s čerstvým pecorinem.“

„Co jsou *baccelli*?“

Netypicky mlčí. „*Baccelli sono baccelli*.“ Jsou prostě to, co jsou. Trhá plevel a krčí rameny.

Dívám se do slovníku, ale nacházím jen „lusky“, a tak zatelefono-
nuji své přítelkyni Donatelle. „Ach, sì, *i baccelli*, tak se jim říká –
jsou to boby, *fave*, ale v místním nářečí znamená *fava* penis, takže
se nedivím, že to před tebou nechtěl vyslovit.“

Baccelli mají květy, které připomínají drobná bílá křídélka s dal-
ším párem okvětních plátků uvnitř a na každém černofialovou
skvrnku. Zblízka si prohlížím listy a pátrám po temných žilkách ve
tvaru řeckého písmene théta, kvůli kterému Řekové považovali
rostlinu za nebezpečnou a přinášející neštěstí, protože *thanatos*
(smrt) začíná stejným písmenem. Naše *fave* jsou zatím jen krásně
zelené.

Než jsme přijeli, stačil Anselmo zasít a zasadit tolik zeleniny, že
by uživila několik rodin. Celé dvě terasy proměnil v zeleninovou
zahradu. Ovčák ze Sardinie mu prodal patnáct obrovských pytlů
ovčího hnoje, který postupně zapracovává do půdy. Spočítala
jsem, že dosud zasadil osmdesát sazenic bobů, čtyřicet keříčků
brambor, dvacet artyčoků, čtyři řádky mangoldu, záhon mrkve,
větší záhon cibule, česneku tolik, že by stačil na *ragù* pro celou
Cortonu, a roztomilý trojúhelník salátů. Zasel i chřest, ale poučil
nás, abychom první tenké výhonky netrhali. Chřest se sklízí až
druhým rokem. V *limonaii* si předpěstovává sazeničky tykví, me-
lounů a lilků a na konci terasy má připravenou hromadu – oprav-
du hromadu – zašpičatělých bambusových tyček na rajčata, až se
ustálí počasí. Pravděpodobně si budu muset otevřít ve městě stá-
nek a prodávat cuketové květy na sobotním trhu. Protože Ansel-
ma platíme od hodiny, děsíme se, kolik času už na zahradě strá-
vil.

Kromě toho také prořezal růže, porazil tři moje oblíbené plané
švestky, které mu překážely, a začal vyvazovat slivoně rostoucí
v řadě u kraje terasy. Vypadají jako boží umučení. Když si všimne,
jak se na ně dívám, pohroží mi ukazováčkem jako nezbednému
děcku, které se chystá vyběhnout na silnici. „Potřebuji zkrotit,“
prohlásí přísně. Čí je to vlastně zahrada, pomyslím si najednou
v duchu. Podobně jako Beppe a Francesco ani on nesnáší, aby mu
někdo „lezl do zelí“. A jako oni i on prostě ví všechno nejlíp, a tak
ho posloucháme a děláme, co nám radí.

„Ale ty nejlepší žluté ryngle...“ Budu si je muset dobře pohlídat, nebo se jednoho dne probudím a zjistím, že skončily v dřevníku, vedle dubů, na které si brousí pilu Francesco.

Plné překvapení jsou i jarní večery a noci. Ticho okolní krajiny nás ohlušuje. Ještě pořád jsem si nezvykla na soví houkání, které čas od času přetrhne nehybný klid. Naše večery doma se donedávna odehrávaly ve znamení kina s popcornem, večere donesené z čínského bufetu a sedmnácti vzkazů v telefonním záznamníku. Tady se vzbudím ve tři nebo čtyři ráno a procházím z místnosti do místnosti, vyhlížím z okna. Co je obsaženo v tomhle tichu, v téhle nedozírné měsíčné noci, kdy vidím oknem své pracovny nad temným údolím šmouhu po kometě? Proč mám stále před očima obraz, který napsal jeden můj student: *komete, jako velký fix, čmárá po obloze?* Slavík si procvičuje své slavičí stupnice, ulpívá na každé notě. Napadá mě, že je to asi nějaký samotář: na jeho nařikávkou píseň nikdo neodpovídá.

Každý podvečer nanosí Ed do obývacího křesla větve z ořezaných olivovníků a večeríme z táků u krbu. „Na šťastný návrat,“ pozvedne skleničku k plamenům, k prostému bůžkovi domácího krbu. Štěstí, božské a prosté slovo, složitý stav, jehož parametry se stále proměňují a občas nám připadá tak úžasně přirozený. Zabalím se do deky a podřimuju nad italskými slovíčky. Zvedá se vítr. Který to je? *Tramontana* vonící studeným vzduchem z Alp, *ponente* přinášející déšť, nebo *levante*, neúprosný víchř z východu? Cypřiše na pozadí měsíčné oblohy malují svými špičatými korunami divoké kružnice. Určitě to není *libeccio*, teplý a suchý vítr z jihu, ani letní *grecale* nebo *maestrale*. Tahle meluzína v komíně si nedělá legraci a vážně mi připomíná, že v březnu je jaro jen v kalendáři.